

*Расюк Е.В., професор кафедри
кримінології та кримінально-
виконавчого права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

**«ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ
ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ,
ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ
УКРАЇНИ»**

Останнім часом особливої уваги в українському суспільстві набувають злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, адже, згідно статті 45 Кримінального кодексу України, їх лівова частка відноситься до корупційних злочинів, але відповідальність за такі суспільно небезпечні діяння передбачена сімнадцятим розділом особливої частини Кримінального кодексу України (ст.364 - 370 ККУ). Як це не парадоксально, але у структурі злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, найважче проаналізувати саме ті склади злочинів, які мають найбільшу питому вагу - службове підроблення та службова недбалість. Основною причиною цього є традиційна практика української кримінальної юстиції, що кваліфікує переважну більшість злочинів не зовсім вірно, зокрема, особливо тяжкі та тяжкі злочини у цій сфері перекваліфіковуються у середньої та невеликої тяжкості злочини. Так, у 2013 році було обліковано 16598 злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, з них: невеликої тяжкості 55,2%, середньої - 17,7%, тяжкі - 26,9%, особливо тяжкі - 0,2%. Ось у 2014 році відбулися тенденції щодо зменшення й було обліковано 15560 даної категорії злочинів, із них: невеликої тяжкості 55,5%, середньої - 19%, тяжкі - 25,4%, особливо тяжкі - 0,1%. Тенденції щодо зменшення злочинів у сфері службової

діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, продовжились й у 2015 році, де було обліковано 14997 злочинів, із них: невеликої тяжкості 50,1%, середньої - 23,5%, тяжкі - 25,9%, особливо тяжкі - 0,5%. Винятком не став й 2016 рік, коли було обліковано 14820 злочинів, із них: невеликої тяжкості 43,9%, середньої - 27,1%, тяжкі - 28,6%, особливо тяжкі - 0,4%. Лише у 2017 році тенденція змінилась й було зареєстровано 19237 злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, але тенденція щодо тяжкості є практично незмінною, зокрема: невеликої тяжкості 46,8%, середньої - 21,4%, тяжкі - 31,4%, особливо тяжкі - 0,4%.

Така ситуація є ганебною для нашої держави, оскільки Україна вважається глибоко корумпованою країною, а перелік корупційних злочинів включає дев'ять статей розділу XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» особливої частини Кримінального кодексу України. Корупційні злочини, а значить й злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, завдають значних збитків державі та її громадянам і в той же час створюють надприбутки для корупціонерів у фармацевтичному секторі, в освітній системі, у судовій системі, у нафтовому і електроенергетичному секторах, у сфері державних закупівель, податковій і митній сферах та ін. Так, за оцінками Transparency International, у світі щорічно не менше 400 млрд. дол. США втрачається у результаті корупційних злочинів у сфері державних закупівель, що підвищує державні витрати на 20 - 25 %. А за дослідженням Азіатського банку розвитку у низці країн Азії корумпованість державних закупівель призвела до зростання витрат на придбання товарів і послуг на 20 - 100 %. А митні ризики найчастіше пов'язані із контрабандою, контрафактною продукцією та переміщенням через митний

кордон товарів, на які встановлені заборони та обмеження.[1, с.176]¹

Директор НАБУ А. Ситник 10 лютого 2017 р. під час презентації Звіту про результати роботи Бюро повідомив, що детективи Національного антикорупційного бюро України під процесуальним керівництвом прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури здійснюють розслідування у 264 кримінальних провадженнях, сукупний розмір предмету злочину у яких становить 82,9 млрд. грн. Указана сума перевищує граничний обсяг дефіциту Державного бюджету України на 2017 рік. За словами Директора НАБУ, в процесі досудових розслідувань Бюро заарештовано грошові кошти в сумі 601,94 млн. грн., 80,16 млн. дол. США, 7,41 млн. євро, 3170 фунтів стерлінгів, а також низку рухомого і нерухомого майна осіб, причетних до корупційних злочинів. «Причиною того, що ці кошти досі не

повернуті на рахунки держави, є відсутність судових вироків», - зазначив А. Ситник. У результаті діяльності НАБУ вдалося запобігти розкраданню 583 млн. грн., на рахунки державних підприємств повернуто 116 млн. грн. [2, с. 62]²

Розкриваючи структуру злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, у 2017 році ватро відмітити, що 34,3% - це службове підроблення, переважна більшість якої ч.1, тобто не тяжкий злочин (ст.366 ККУ); 20,8% - зловживання владою або службовим становищем, переважна більшість 55,2% з них ч.2

¹ Сметаніна Н.В. Ціна корупційних злочинів // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: зб. тез доп.^ Міжнар. наук. практ. конф., (31 берез. 2017 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. унт. внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. - Харків : ХНУВС, 2017. - 228 с.- С. 176.

² Головін Б. М. Антикорупційний менеджмент у митній справі // Фіскальна політика в Україні в кримінально-правовому вимірі: зб. тез доп. Всеукр. наук.- практ. інтернет-конф. «Фіскальна політика в Україні в кримінальноправовому вимірі», 26 квіт. 2016 р. Вінниця, 2016. С.60 - 65.

тяжкий злочин (ст.364 ККУ); 10,9% - прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст.368 ККУ); 10,6% - перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст.365 ККУ); 9,2% - службова недбалість, переважна більшість якої ч.1, тобто не тяжкий злочин (ст.367 ККУ); 5,9% - декларування недостовірної інформації (366-1 ККУ); 2,9% - пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст.369 ККУ); 1,7% - зловживання

повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст.364-1 ККУ); 1,3% - зловживання впливом (369-2 ККУ); 1,2% - зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст.365-2 ККУ); 0,5% - незаконне збагачення (ст.368-2 ККУ); 0,3% - підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (368-3 ККУ); 0,3% - підкуп особи, яка надає публічні послуги (368-4 ККУ); 0,2%- провокація підкупу (370 ККУ). Розглядаючи структуру даного виду злочинності варто відмітити, що у поліції зараз повністю зруйновано систему оперативної роботи, а знищення Управління по боротьбі з організованою злочинністю та гори інформації зі «Скорпіону» (спеціальна база даних МВС) не сприяло протидії злочинності, зокрема й злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.